

NOWY WIELKI EGZAMIN

Europa i Ameryka w XVII i XVIII w.

Instrukcja dla ucznia

1. Sprawdź, czy na kolejno ponumerowanych stronach jest wydrukowanych 17 zadań.
2. Ewentualny brak stron lub inne usterki zgłoś nauczycielowi.
3. W karcie odpowiedzi wpisz swoje imię i nazwisko, wersję testu (A lub B) oraz swój numer w dzienniku. Podaj też klasę.
4. Czytaj uważnie wszystkie teksty i polecenia.
5. Rozwiązania zaznaczaj długopisem lub piórem w karcie odpowiedzi. Staraj się nie popełniać błędów, ale jeśli się pomylisz, błędne zaznaczenie otocz kółkiem i zaznacz inną odpowiedź.
6. Na wykonanie wszystkich zadań masz 40 minut. Powodzenia!

Tekst i schemat do zadań od 1. do 3.

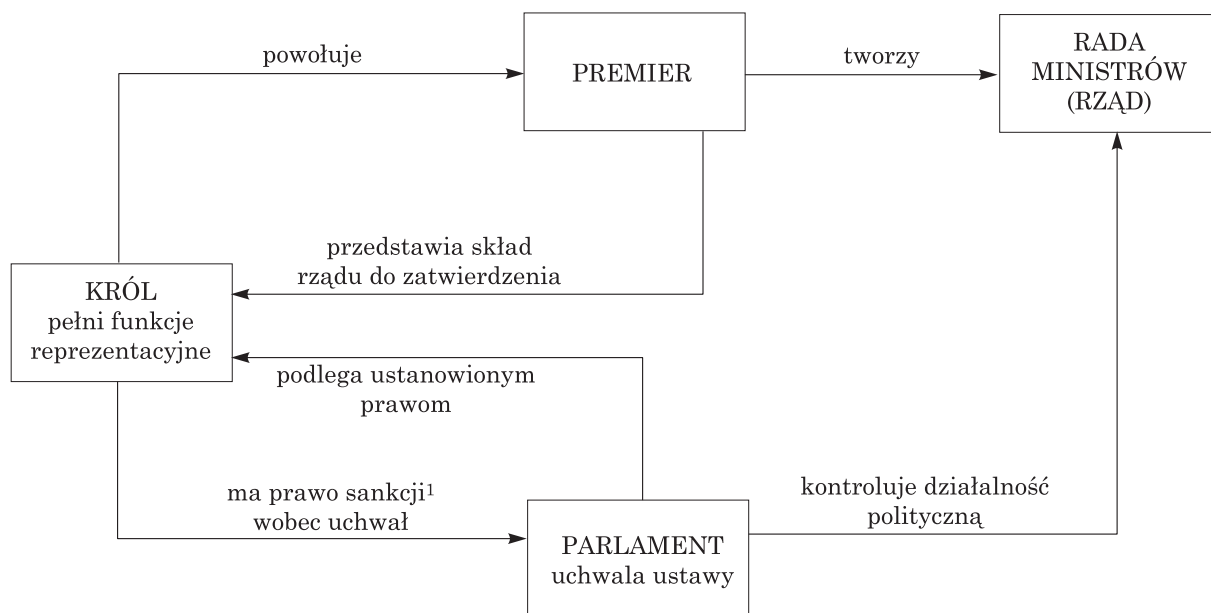
Jakub Bossuet, *O istocie władzy...* (fragm.)

Monarcha nie potrzebuje przed nikim zdawać sprawy ze swych rozporządzeń. Władza jego musi być tak wielką, by nikt nie mógł się spod niej usunąć. Nad wyrok monarchy nie masz wyroku wyższego. Bóg jeno¹ może sądzić ich wyroki i czyny. Tylko monarsze przysługuje piecza² nad narodem. Do niego należą prace publiczne, do niego urzędy i broń, on tylko wydaje rozporządzenia i rozkazy, on rozdziela zaszczyty; nie ma władzy niezależnej od niego.

Melania Sobańska-Bondaruk, Stanisław Bogusław Lenard, *Wiek XVI–XVIII w źródłach*,
Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1997, s. 318–319.

¹ jeno – tylko

² piecza – opieka nad kimś lub nad czymś

¹ prawo sankcji – prawo do zatwierdzania uchwał parlamentu, bez sankcji żadna uchwała nie może zostać uznana za obowiązujące prawo

Zadanie 1. (0–1)

Oceń, czy poniższe zdania dotyczące tekstu i schematu są prawdziwe. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

Tekst dotyczy ustroju politycznego, który wykształcił się w wyniku zwycięstwa parlamentu nad królem podczas rewolucji angielskiej.	P	F
Schemat obrazuje opisany w tekście sposób, w jaki władca zarządzał swoim państwem.	P	F

Zadanie 2. (0–1)

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Jednym z władców, który zarządzał państwem w sposób opisany w tekście, był

- A. kardynał Richelieu.
- B. Wilhelm Orański.
- C. Karol I Stuart.
- D. Ludwik XIV.

Zadanie 3. (0–1)

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Schemat przedstawia funkcjonowanie ustroju, który narodził się w wyniku

- A. wielkiego terroru.
- B. rewolucji angielskiej.
- C. rewolucji francuskiej.
- D. wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych.

Tekst do zadania 4.

Deklaracja praw z 1689 r. (fragm.)

Lordowie duchowni i świeccy oraz gminy, zgromadzeni jako pełne i wolne przedstawicielstwo tego narodu, deklarują:

1. Że rzekoma władza zawieszania praw lub ich wykonywania na podstawie powagi królewskiej, a bez zgody parlamentu, jest bezprawiem. [...]
5. Poddani mają prawo znosić do króla petycje. [...]
8. Wybór członków parlamentu ma być swobodny.
9. Wolność mów, rozpraw lub postępowania w parlamencie nie ma być oskarżana ani badana przed jakimkolwiek trybunałem lub w jakimkolwiek miejscu poza parlamentem.
10. Nie wolno nakładać nadmiernych grzywien ani zadawać kar okrutnych.

Melania Sobańska-Bondaruk, Stanisław Bogusław Lenard, *Wiek XVI–XVIII w źródłach*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1997, s. 310.

Zadanie 4. (0–1)

Dokończ zdanie. Wybierz odpowiedź A albo B i jej uzasadnienie 1., 2. albo 3.

Przywołany dokument zapoczątkował funkcjonowanie

A.	monarchii parlamentarnej,	na terenie	1.	Francji.
			2.	Anglii.
B.	monarchii absolutnej,		3.	Prus.

Zadanie 5. (0–3)

Przyporządkuj opisane w tabeli ustroje do ich nazw oznaczonych literami A–D. W każdym wierszu tabeli zaznacz odpowiednią literę.

5.1.	Ustrój polityczny ukształtowany w wyniku działań pierwszego ministra chcącego wzmocnić władzę królewską tak, aby mógł on ją sprawować samodzielnie, bez rządu i parlamentu.	A	B	C	D
5.2.	Ustrój polityczny, w którym władca sprawował władzę samodzielnie, jednak po wpływie obowiązujących w XVIII w. idei starał się zapewnić mieszkańcom oświatę i dobrobyt.	A	B	C	D
5.3.	Ustrój polityczny ukształtowany w wyniku rywalizacji między królem i parlamentem. W wyniku wieloletnich walk doszło ostatecznie do ograniczenia władzy monarchy na rzecz reprezentacji społeczeństwa.	A	B	C	D

A – monarchia parlamentarna

B – absolutyzm oświecony

C – absolutyzm

D – demokracja

Tekst do zadań 6. i 7.

Stulecie rozumu dobiegło za ledwie połowy, kiedy filozofowie zaczęli przyznawać, że umysł ludzki jest ograniczony [...], i zwracać się ku użytecznym, to znaczy opierającym się wyłącznie na faktach, dziedzinom nauki. [...] W owych latach [...] królowie czuli się przymuszani powtarzać za Fryderykiem Wielkim: „Jestem pierwszym sługą państwa”. Powszechnym obyczajem zamieniali się w dobrotliwych władców, aby złagodzić despotyzm, o który ich obwiniano, i rozprawiać o reformach, nawet jeśli sami żadnej nie przeprowadzili.

Carl Becker, *Państwo Boże osiemnastowiecznych filozofów*, Zysk i Ska, Poznań 1995, s. 63–64.

Zadanie 6. (0–1)

Oceń, czy poniższe zdania dotyczące tekstu są prawdziwe. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

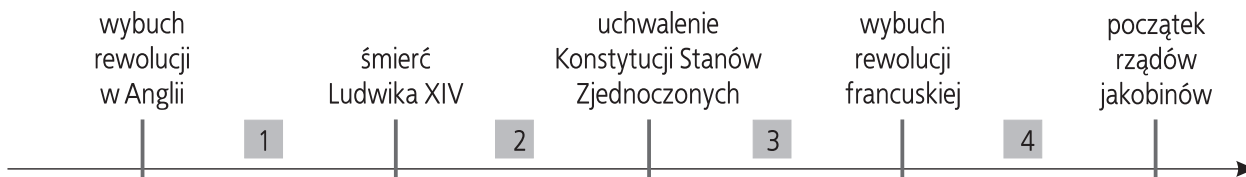
Przywołany fragment tekstu odnosi się do sytuacji panującej w Europie w epoce oświecenia.	P	F
Autor tekstu zwraca uwagę, że w okresie tym wszyscy europejscy władcy rezygnowali z despotycznej formy rządów.	P	F

Zadanie 7. (0–1)

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Wymieniony w tekście władca, autor słów „Jestem pierwszym sługą państwa”, rządził na terenie

- A. Austrii.
- B. Francji.
- C. Rosji.
- D. Prus.

Oś czasu i tekst do zadań od 8. do 10.

Uważamy za niezbitę i oczywistą następującą prawdę: że wszyscy ludzie stworzeni zostali równymi sobie; że Stwórca udzielił im pewnych praw niepozbywalnych, w rządzie których na pierwszym miejscu postawić należy prawo do życia, do wolności i do poszukiwania szczęścia; [...] że ilekroć jakakolwiek forma rządu sprzeciwia się celowi, w jakim była ustanowiona, naród ma prawo zmienić ją [...]. Zgromadzeni [...] ogłaszamy uroczyste w imieniu władzy dobrego ludu tych kolonii, iż te Zjednoczone Kolonie są i mają prawo być Państwami wolnymi i niepodległymi.

Melania Sobańska-Bondaruk, Stanisław Bogusław Lenard, *Wiek XVI–XVIII w źródłach*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1997, s. 470 i 472.

PRZENIEŚ ROZWIĄZANIA NA KARTĘ ODPOWIEDZI!

Zadanie 8. (0–1)

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Przyczyną wydarzenia związanego z tekstem

- A. była rywalizacja o panowanie na Oceanie Atlantyckim.
- B. było zatopienie w Bostonie francuskich statków handlowych.
- C. było nakładanie przez Anglików na kolonie amerykańskie licznych podatków.
- D. było wykorzystywanie kolonistów amerykańskich do niewolniczej pracy na plantacjach.

Zadanie 9. (0–1)

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Okres, w którym doszło do wydarzenia opisanego w tekście, został oznaczony na osi czasu numerem

- A. 1.
- B. 2.
- C. 3.
- D. 4.

Zadanie 10. (0–1)

Oceń, czy poniższe zdania dotyczące tekstu są prawdziwe. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

Autorzy tekstu w uzasadnieniu powziętej decyzji powołali się na ideę polityczną oświecenia określaną jako umowa społeczna.	P	F
W następstwie ogłoszenia przywołanego dokumentu doszło do wybuchu rewolucji francuskiej.	P	F

Tabela do zadania 11.

Struktura władzy w Stanach Zjednoczonych

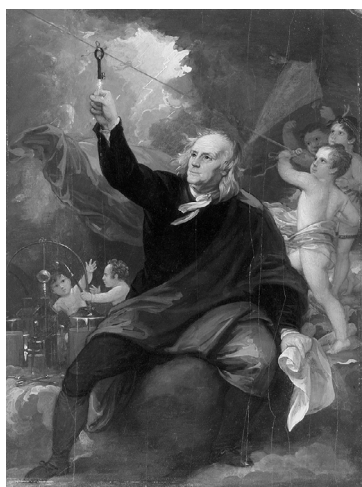
Prezydent	Parlament (Kongres)		Sądy (Sąd Najwyższy)
	Izba Reprezentantów	Senat	
wybierany przez kolegium elektorów na cztery lata	przedstawiciele wybierani na okres dwóch lat w liczbie proporcjonalnej do liczby mieszkańców stanu	przedstawiciele wybierani w liczbie dwóch z każdego stanu na okres sześciu lat	członkowie mianowani dożywotnio przez prezydenta

Zadanie 11. (0-1)

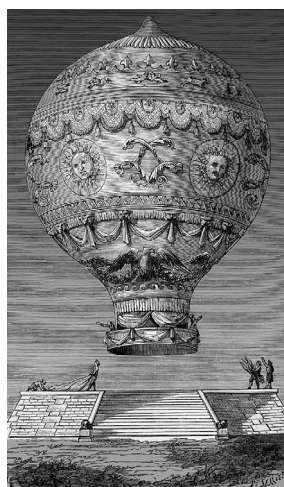
Oceń, czy poniższe zdania dotyczące tabeli są prawdziwe. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub **F** – jeśli jest fałszywe.

Przedstawiona w tabeli struktura władzy opiera się na idei politycznej autorstwa Jeana-Jacques’a Rousseau.	P	F
Zgodnie z informacjami w tabeli wszystkie instytucje władzy w Stanach Zjednoczonych są wybierane przez obywateli.	P	F

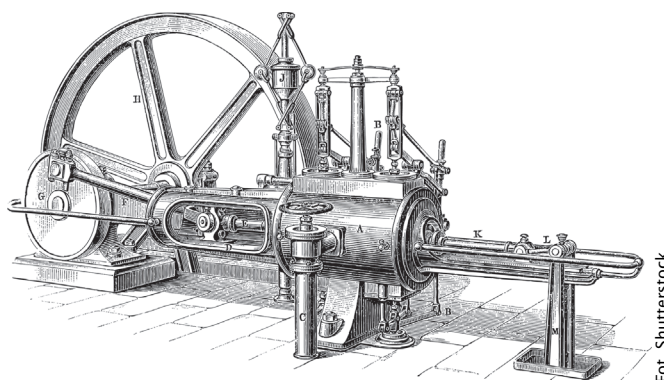
Ilustracje do zadania 12.

A. Piorunochron

B. Pierwszy załogowy lot balonem

C. Maszyna parowa

Zadanie 12. (0-2)

Podanym w tabeli wynalazcom przyporządkuj wynalazki ukazane na ilustracjach oznaczonych literami A-C. W każdym wierszu tabeli zaznacz odpowiednią literę.

12.1.	Bracia Montgolfier.	A	B	C
12.2.	Beniamin Franklin.	A	B	C

Ilustracje do zadania 13.

Fot. Domena publiczna

Fot. Domena publiczna

Fot. Domena publiczna

Fot. Domena publiczna

1. Katarzyna II

2. Fryderyk II

3. Maria Teresa

4. Ludwik XIV

Zadanie 13. (0–1)**Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.**

Władca rządzący w XVII w. został ukazany na ilustracji oznaczonej numerem

- A. 1.
- B. 2.
- C. 3.
- D. 4.

Tekst do zadania 14.

Deklaracja... (fragm.)

Art. 1. Ludzie rodzą się i pozostają wolni i równi z punktu widzenia prawa. Różnice społeczne mogą się opierać tylko na użyteczności wobec społeczeństwa.

Art. 3. Źródło wszelkiego zwierzchnictwa spoczywa całkowicie w Narodzie. Żadne ciało, żadna jednostka nie może wykonywać władzy, która nie pochodzi wyraźnie od Narodu.

Art. 10. Nikt nie może być niepokojony z powodu swoich przekonań, również i religijnych, byle ich manifestowanie nie zakłócało porządku publicznego ustanowionego przez prawo.

Art. 11. Każdy obywatel ma [...] wolność słowa, pisma i druku i odpowiada tylko za nadużywanie tej wolności w wypadkach określonych przez ustawę.

Melania Sobańska-Bondaruk, Stanisław Bogusław Lenard, *Wiek XVI–XVIII w źródłach*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1997, s. 488–489.

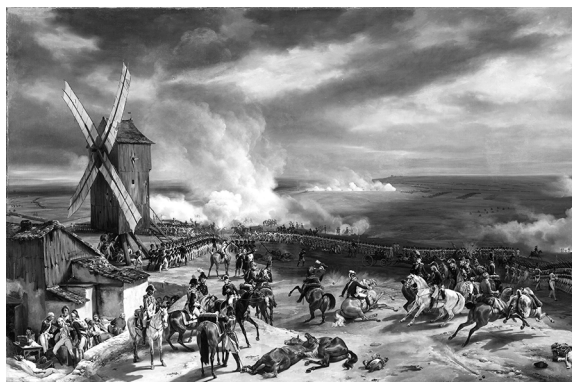
Zadanie 14. (0–1)**Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.**

Zacytowany dokument

- A. powstał w wyniku rywalizacji między kolonistami amerykańskimi a Anglią.
- B. określił organizację państwa i kierujące nim instytucje władzy.
- C. wyjaśniał, na czym polegała idea trójpodziału władzy.
- D. po raz pierwszy wprowadził ideę praw człowieka.

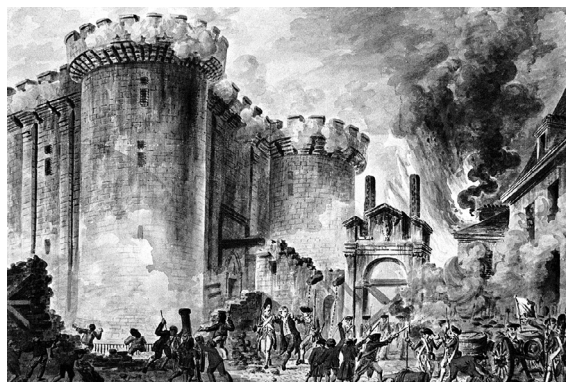
PRZENIEŚ ROZWIĄZANIA NA KARTĘ ODPOWIEDZI!

Ilustracje do zadania 15.

Fot. Domena publiczna

1. Horace Vernet,
Bitwa pod Valmy, 1826 r.

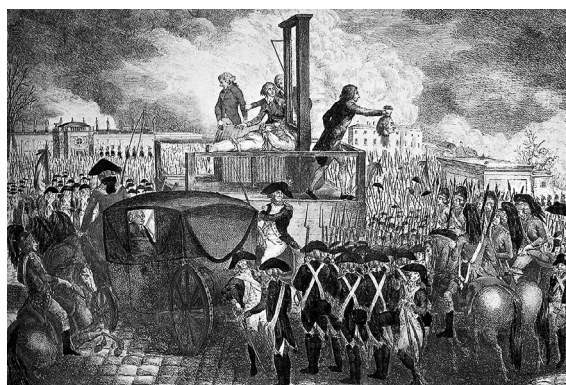
Fot. Domena publiczna

2. Jean-Pierre Houël,
Szturm na Bastylię, 1789 r.

Fot. Domena publiczna

3. Jacques-Louis David,
Przysięga w sali do gry w piłkę, 1791 r.

Fot. Domena publiczna

4. *Egzekucja Ludwika XVI*,
rycina z 1793 r.

Zadanie 15. (0–1)

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Ilustracja ukazująca wydarzenie, które doprowadziło do wybuchu rewolucji francuskiej, została oznaczona numerem

- A. 1. B. 2. C. 3. D. 4.

Zadanie 16. (0–2)

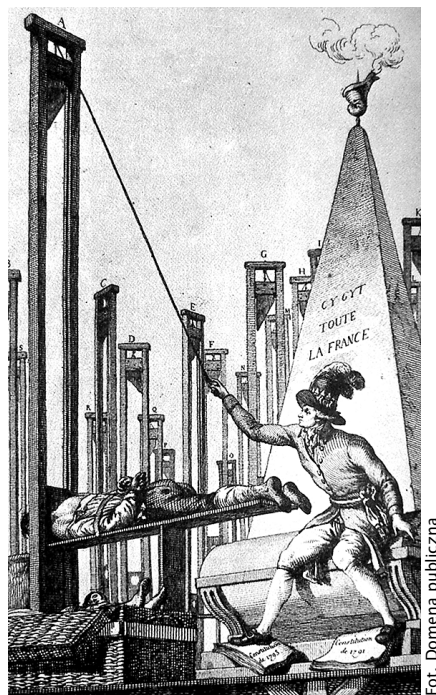
Spośród podanych wydarzeń oznaczonych literami A–D wybierz wydarzenie chronologicznie pierwsze i wydarzenie chronologicznie ostatnie. W każdym wierszu tabeli zaznacz literę, którą oznaczono wybrane wydarzenie.

16.1.	Wydarzenie chronologicznie pierwsze.	A	B	C	D
16.2.	Wydarzenie chronologicznie ostatnie.	A	B	C	D

- A – uchwalenie Deklaracji praw
 B – uchwalenie Konstytucji USA
 C – uchwalenie Deklaracji niepodległości
 D – uchwalenie Deklaracji praw człowieka i obywatela

PRZENIEŚ ROZWIĄZANIA NA KARTĘ ODPOWIEDZI!

Ilustracja do zadania 17.

Robespierre gilotynuje kata

Zadanie 17. (0–3)

Uzupełnij poniższy tekst. Przyporządkuj do każdego zdania właściwe uzupełnienie spośród oznaczonych literami A–C.

Ilustracja jest związana z okresem [17.1.] _____. Państwem rządili wówczas [17.2.] _____. Prowadzona przez nich polityka doprowadziła do wydarzeń określanych jako [17.3.] _____.

17.1.

- A. rewolucji angielskiej
- B. rewolucji francuskiej
- C. wojny o niepodległość

17.2.

- A. jakobini
- B. purytanie
- C. filozofowie

17.3.

- A. chwalebna rewolucja
- B. wielka trwoga
- C. wielki terror